

Tijdschr Jeugdgezondheidsz (2021) 54:24–25
<https://doi.org/10.1007/s12452-021-00268-1>

Werkzame en belemmerende elementen van integraal werken

Focus op de professionals

L. A. Nooteboom

Published online: 22 januari 2022

© Bohn Stafleu van Loghum is een imprint van Springer Media B.V., onderdeel van Springer Nature 2021

Titel: Towards increased understanding of integrated youth care: a qualitative evaluation of facilitators and barriers for professionals

Thesis: Universiteit Leiden, Leiden

Promotiedatum: 22 april 2021

Promotor: prof.dr. R.R.J.M. Vermeiren

Copromotoren: dr. E.A. Mulder, prof.dr. C.H.Z. Kuiper

ISBN: 978-94-6421-250-1

Link: <https://hdl.handle.net/1887/3160753>

Wat waren het doel en de vraagstelling?

Gezinnen met problemen op verschillende levensgebieden krijgen te maken met een veelheid aan professionals en organisaties. Te vaak is de geboden hulp gefragmenteerd doordat professionals vanuit hun eigen specialisme werken, omdat er te weinig wordt samen-

gewerkt of door organisatorische beperkingen. Volgens de World Health Organization is integraal werken *de* oplossing om deze versnippering tegen te gaan. Integraal werken gaat om het bieden van samenhangende hulp met een brede blik op de krachten en klachten van een gezin, om zo de toegang, kwaliteit, efficiëntie van de zorg en cliënttevredenheid te verhogen. Het gaat hierbij om multidisciplinaire samenwerking: hulpverleners werken elk vanuit hun eigen expertise samen aan de best passende hulp voor gezinnen.

Om integrale hulp te realiseren vonden er in de afgelopen jaren wereldwijd diverse stelselhervormingen plaats. Zo werden in Nederland in 2015 gemeenten verantwoordelijk voor jeugdhulp en ondersteuning. Met multidisciplinaire teams (jeugdteams) als kern en transformatiedoelen (zoals meer preventie, eigen regie, samenhang en samenwerking) als streven trachten gemeenten integrale hulp op maat te organiseren in de eigen leefomgeving van gezinnen. Hoewel de transformatiedoelen bedoeld waren om richting te geven aan de uitvoering van een integrale aanpak in het vernieuwde jeugdhulpstelsel, was het onduidelijk *hoe* professionals en organisaties dit precies moesten doen.

Steeds duidelijker wordt dat integraal werken meer is dan het samenbrengen van professionals in multidisciplinaire teams. In het proefschrift staat de volgende vraag centraal: wat zijn werkzame en belemmerende elementen van integraal werken voor professionals in de jeugdhulp? En hoe kunnen professionals uit jeugdteams de wijze waarop ze evalueren en reflecteren verbeteren, om zo integraal werken te stimuleren?

Hoe vond het onderzoek plaats?

De onderzoeken in het proefschrift zijn onderdeel van het vierjarige project Gezin aan Zet van de Academi-

Dr. L. A. Nooteboom (✉)
 Curium, Afdeling Kinder- en jeugdpsychiatrie, Leids
 Universitair Medisch Centrum, Leiden, Nederland
l.a.nooteboom@lumc.nl

sche Werkplaats SAMEN. In de periode 2016–2020 volgden de betrokken onderzoekers in totaal zes lokale jeugdteams in Holland Rijnland en Den Haag. Deze multidisciplinaire teams bestaan uit professionals gedetacheerd vanuit verschillende organisaties, waaronder de specialistische jeugdhulp, sociaal werk, zorg voor jongeren met een licht verstandelijke beperking, opvoedondersteuning en jeugdbescherming. De professionals in deze teams bieden consultatie, advies en ambulante hulp in de wijk. Waar nodig verwijzen ze door naar specialistische hulp.

Het proefschrift start met een systematisch literatuuronderzoek om in kaart te brengen welke werkzame en belemmerende elementen voor integraal werken in de jeugdhulp uit internationaal onderzoek naar voren komen. Deze bevindingen vormden de basis voor de twee kwalitatieve onderzoeken. Via semigestructureerde interviews onderzochten we het perspectief van ouders en dat van professionals uit de jeugdteams, om zo verdiepend zicht te krijgen op wat volgens hen werkzame en belemmerende elementen van integraal werken zijn. Om de professionals in de teams te ondersteunen bij het verbeteren van evaluatie, reflectie en gezamenlijk leren in de praktijk voerden we daarnaast een actieonderzoek met de zes jeugdteams uit. We observeerden hun multidisciplinaire overleggen en namen verdiepende interviews af. Om een leer- en verbeterproces te stimuleren werden de bevindingen regelmatig teruggekoppeld in leersessies met professionals uit de teams, en breder met factsheets. Zo boden we professionals handvatten om meer structuur en diepgang aan te brengen in de overleggen en zo het integrale werken te verbeteren.

Wat zijn de uitkomsten?

De onderzoeken in dit proefschrift laten zien dat integraal werken meer is dan het vormen van netwerken of het organiseren van multidisciplinaire teams. Hoewel de jeugdteams in Nederland een stap in de goede richting lijken omdat er een breed scala aan kennis en expertise beschikbaar is, vraagt integraal werken om (een) specifiek(e) competenties, expertise, houding en gedrag van professionals. Om integraal te werken moet er een sterke focus zijn op het werken vanuit een brede blik op krachten en klachten van een gezin, gedeelde prioritering en besluitvorming over de focus van de hulp, en interprofessioneel samenwerken. Een belangrijke bevinding is dat professionals zich bekwaam moeten voelen om samenhangende, gezinsge-

richte ondersteuning te bieden. Zo moeten ze de grenzen van hun eigen expertise herkennen en tijdig een andere professional kunnen inschakelen wanneer dat nodig is. Dit betekent dat professionals moeten weten waar andere professionals zich bevinden om hulp op te schalen, en dat ze aandacht moeten hebben voor meer laagdrempelige ondersteuning in de wijk, bijvoorbeeld vanuit de jeugdgezondheidszorg (JGZ), om tijdig af te schalen.

Daarnaast vonden we, in lijn met eerdere onderzoeken, dat het belangrijk is om te erkennen dat integraal werken een complex en dynamisch proces is dat zich op verschillende niveaus afspeelt: het organisatieniveau, het niveau van professionals en dat van de hulpverlening aan gezinnen. Er bestaat voor integraal werken geen *one size fits all*-aanpak. Daarom is het zo belangrijk dat we gezamenlijk leren van wat we doen en op die manier het integraal werken in de praktijk steeds verder ontwikkelen.

Wat is de meerwaarde/nieuwswaarde voor de JGZ-praktijk?

De beschreven resultaten zijn relevant voor het hele jeugddomein. Het is voor beleidsmakers en organisaties belangrijk om te weten dat integraal werken een vak apart is, dat vraagt om een focus op de professional en continue evaluatie in de praktijk. Voor professionals die in de jeugdhulpverlening werken is het belangrijk om aandacht te hebben voor zowel gezamenlijk werken (het optimaliseren van de samenwerking) als gezamenlijk leren (bijvoorbeeld tijdens multidisciplinaire evaluaties) met alle partners uit het netwerk. Het leren samenwerken en met een brede blik kijken begint al bij de opleidingen, waar interprofessioneel opleiden de norm moet zijn, naast het verdiepen van het specialisme, kennis over samenwerken en het leren van gespreksvaardigheden voor multidisciplinaire overleggen. Zo leren toekomstige professionals met een brede blik en kennis over andere disciplines naar de hulpvraag van gezinnen te kijken en daadwerkelijk samen te werken. Voor alle hulpverleners in het jeugddomein, dus ook voor de JGZ-professional, is het belangrijk om de lokale sociale kaart te kennen: weet welke hulp er in jouw regio of wijk geboden wordt en investeer in het versterken van familiariteit.

Dr. L.A. Nooteboom, senior onderzoeker en psycholoog